

9-мавзу

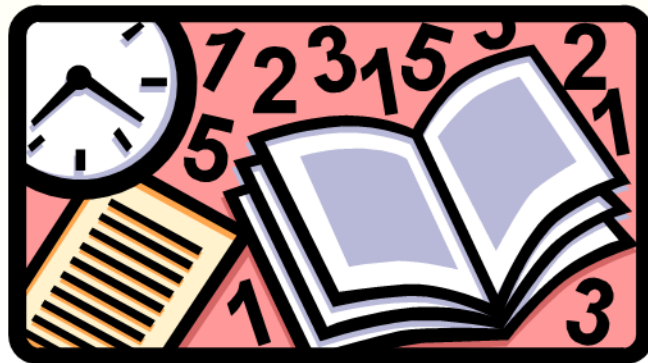
КОРХОНА (ФИРМА) САРФ-ХАРАЖАТЛАРИ ВА ФОЙДАСИ

РЕЖА

9.1. Ишлаб чиқариш харажатлари тушунчаси ва унинг таркиби

9.2. Қисқа ва узоқ даврда ишлаб чиқариш харажатларининг ўзгариш тамайиллари

9.3. Даромад ва фойданинг мазмуни. Фойдани максималлаштириш йўллари

**Ишлаб чиқариш сарф-
харажатлари деганда товар ва
хизматларни ишлаб чиқариш ва
истеъмолчиларга етказиб беришга
қилинадиган барча сарфлар
тушунилади.**

Харажатларнинг жалб этилиш манбаига кўра туркумланиши

УМУМИЙ ХАРАЖАТЛАР

Ташқи харажатлар

Ишчи кучига сарфлар

Хомашё харажатлари

Ёнилғи-энергия харажатлари

Транспорт-алоқа хизмати
харажатлари

Банк хизмати харажатлари

Ички харажатлар

Асосий капитал амортизацияси

Ижара ҳақи

Қарз пул маблағлари ва фоизлари

Меъёрдаги фойда

Ишлаб чиқариш ҳажмининг ўзгаришига таъсирига кўра харажатларнинг туркумланиши

УМУМИЙ ХАРАЖАТЛАР

Доимий харажатлар

Корхона тўлов мажбуриятлари

Солиқлар

Амортизация ажратмалари

Ижара ҳақи

Қўриқлаш хизмати харажатлари

Бошқарув ходимлари маоши ва ҳ.к.

Ўзгарувчи харажатлар

Хомашё

Материаллар

Ёнилғи

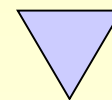
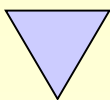
Транспорт хизмати

Ишчилар иш ҳақи ва шу кабилар
учун харажатлар

Кўринадиган

**Ишлаб чиқариш
ҳаражатлари**

Кўринмайдиган

Ташқи

тўланадиган ҳаражатлар –
ташқаридан олинган ресурслар учун

тўлов

бухгалтерия ҳаражатлари

Ички

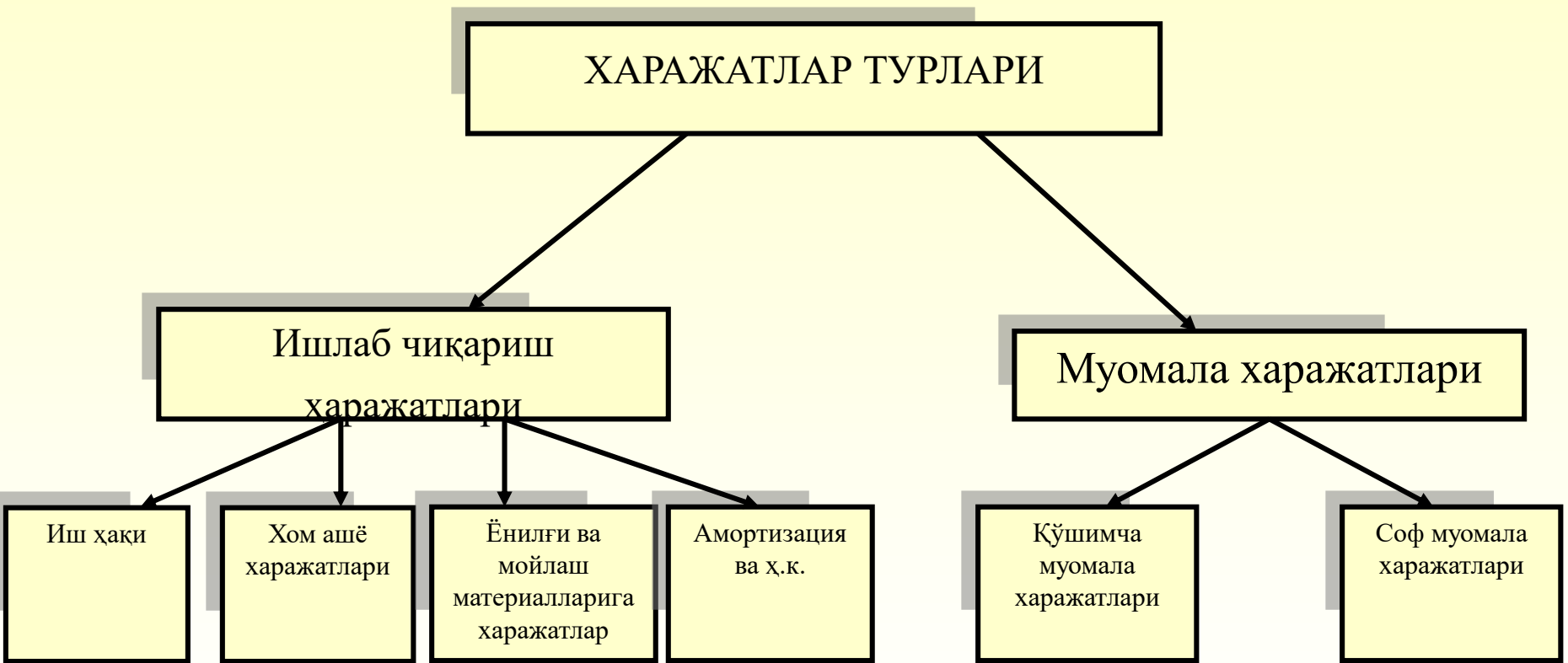
тўланмайдиган ҳаражатлар – мазкур
ишлаб чиқаришда фойдаланилувчи
ресурсларнинг юкланувчи

ҳаражатлари

Иқтисодий ҳаражатлар

Ҳаражатларнинг кўринадиган ва кўринмайдиган турларга бўлиниши

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИНИНГ АНЪАНАВИЙ ТУРКУМЛАНИШИ

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИНИНГ БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ДОИР АДАБИЁТЛАРДА ТУРКУМЛАНИШИ.

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ

```
graph TD; A[ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ] --> B[Ишчи кучига сарфлар]; A --> C[Бино-иншоот амортизацияси]; B --> D[Хом-ашё харажатлари]; D --> E[Ёнилғи-энергияга харажатлар]; E --> F[Транспорт-алоқа хизматларига харажатлар]; F --> G[Банк тижорат хизматлари учун сарф харажатлар]; C --> H[Машина-ускуна амортизацияси]; H --> I[Ижара ҳақи]; I --> J[Қарз пул маблағлари ва унинг учун фоизлар]; J --> K[Меъёрдаги фойда];
```

Ишчи кучига сарфлар

Хом-ашё харажатлари

Ёнилғи-энергияга харажатлар

Транспорт-алоқа хизматларига
харажатлар

Банк тижорат хизматлари учун сарф
харажатлар

Бино-иншоот амортизацияси

Машина-ускуна амортизацияси

Ижара ҳақи

Қарз пул маблағлари ва унинг учун
фоизлар

Меъёрдаги фойда

ФОЙДА ВА УНИНГ МИҚДОРИНИ БЕЛГИЛОВЧИ ОМИЛЛАР

Корхона фойдаси

Корхонанинг барча пул даромадлари
ва қилинган сарф-харажатлари
ўртасидаги фарқ

Корхона соф фойдаси

Корхона умумий фойдасидан солиқлар
ва бошқа мажбурий тўловлар чиқариб
ташлангандан кейин қолган қисми

Бухгалетрия фойдаси

Ўтилган маҳсулот учун олинагн
умумий пул тушумларидан ишлаб
чиқаришнинг ташқи харажатларини
чиариб ташлаш йўли билан
аниқланади.

Фойда массаси (P)

Корхона олган фойдасининг умумий
ҳажми ёки мутлақ миқдори

Фойда нормаси (P¹)

Фойда массаси ёки миқдорининг
ишалб чиқариш харажтларига
нисбатининг фоиздаги ифодаси яъни
 $P'=(P/W)*100$

Ялпи фойданинг тақсимланиши

Ялпи фойда

```
graph TD; A[Ялпи фойда] --> B[Ижара ҳақи]; A --> C[Кредит учун фоиз]; A --> D[Соф фойда]; A --> E[Хайрия ва бошқа фондлар]; A --> F[Солиқлар]; D --> G[Жамғариш]; D --> H[Атроф-муҳит муҳофазаси]; D --> I[Кадрларни тайёрлаш]; D --> J[Ижтимоий фондлар]; D --> K[Тадбиркорлик даромади];
```

Ижара ҳақи

Кредит
учун фоиз

Соф
фойда

Хайрия ва
бошқа
фондлар

Солиқлар

Жамғариш

Атроф-
муҳит
муҳофазас
и

Кадрларни
тайёрлаш

Ижтимоий
фондлар

Тадбиркор-
лик
даромади